

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *Kitâbü'l-Megâzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66 — Beyrut, ts. (Âlemü'l-Kütüb), I, 158, 355,357; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, II, 55-56; III, 454-455; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, III, 169-171; İbn Hazm, *Cevâmi'u's-sîre*, Beyrut 1403/1983, s. 141-142; İbn Aldülber, *el-İstî'âb (el-İşâbe* içinde), Kahire 1328, II, 313-314; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 284; İbn Hacer, *el-İşâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-92/1970-72, IV, 136.

NEVZAT AŞIK

ABDULLAH et-TERCÜMÂN

(عبدالله الترجمان)

(bk. TERCÜMÂN,
Abdullah b. Abdullah).

ABDULLAH b. UBEYD

(عبدالله بن عبيد)

Abdullah b. Ubeyd el-Enîsî
(ö. 200/815-16)Abbâsiler devrinde Bağdat'ta
yaşamış olan bir müneccim.

Halife Hârûnürreşid'in müneccimi olan Abdullah'ın hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Adının bazı kaynaklarda Abdullah b. Ubeydullah el-Enîsî veya el-Esenî şeklinde yazıldığı görülmektedir. Kendi ifadesinden ve halifenin maiyetinde bulunmasından, Bağdat'ta zamanının en

seçkin müneccimi olduğu anlaşılmaktadır. Hârûnürreşid'in, hayatın bütün hal ve safhalarında geçerli olan zîc* leri ihtiva edecek şekilde bir fal kitabı hazırlatmasını vezirinden istemesi üzerine, Bizans, İnan, Hindistan ve başka memleketlerden pek çok müneccim Bağdat'a davet edilmiş ve astrolojiyle ilgili Yunanca ve Hintçe kitapları çok iyi tanıyan Abdullah b. Ubeyd'in başkanlığında bir heyet tarafından halifenin istediği kitap telif edilmiştir. *Kitâbü'l-Fâli'l-mu'teber va'z'u'l-hukemâ'* ve *'ulemâ' li-eclil-Halife Hârûnürreşid ve fihî cem'û havâ'ici'n-nâs ve ağrâzu-hüm ve maṭlûbühüm* adını taşıyan bu eser, on iki hayvanlı burç işaretlerine dayanarak on iki bölüm üzerine kurulmuş ve her bölüm yine on iki kısma ayrılıp yüz kırk dört soru ve cevaptan oluşmuştur. Yazma nüshaları Süleymaniye Kütüphanesi (Ayasofya, nr. 2685) ve British Library'de (nr. 9607) bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

H. Suter, *Mathematiker*, Leipzig 1900, s. 7; Sezgin, GAS, VII, 110-111; P. Kunitzsch, "Zum Liber Alfadhöl eine Nachlese", ZDMG, 118 (1968), s. 301-304.

NURI YÜCE

ABDULLAH b. UBEYDULLAH
b. EBÜ MÜLEYKE

(عبدالله بن عبيدالله بن أبي مليكة)

(bk. İBN EBÜ MÜLEYKE).

ABDULLAH b. UTBE

(عبدالله بن عتبة)

Ebü Ubeydillâh Abdullâh b. Utbe
b. Mes'ûd el-Hüzelî el-Medenî el-Kûfî
(ö. 74/693)

Fakih sahâbi.

Meşhur sahâbi Abdullah b. Mes'ûd'un yeğenidir. Hz. Peygamber'in vefatı sırasında henüz küçüktü. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Hz. Ömer'in halifeliği zamanında Medine'de çarşı ve pazarın kontrolüyle görevlendirildi. 66 (685) yılında Küfe'de isyan çıkarak şehirde idareyi ele geçiren Muhtâr es-Sekafi tarafından Şureyh'in yerine kadı tayin edildi, fakat kısa bir süre sonra hastalığı sebebiyle görevden alındı. Mus'ab b. Zübeyr'in valiliği sırasında da iki yıl (686-687) Küfe kadılığı yapan Abdullah b. Utbe 74 (veya 73) yılında orada vefat etti.

Bazı âlimlerin tâbiinden saydıkları Abdullah b. Utbe, Küfe'nin önde gelen âlimlerindendi. Kendisinden birçok ha-

dis ve fetva nakledilmiştir. Hadis rivayetinde sika* olduğu hususunda ittifak vardır. Resûlullah'tan doğrudan hadis rivayeti bulunmayan Abdullah b. Utbe, daha çok amcası İbn Mes'ûd, Hz. Ömer, Ammâr ve Ebü Hüreyre'den rivayette bulunmuş, kendisinden de Medine'nin meşhur yedi fakihinden (fukahâ-i seb'a*) biri olan oğlu Ubeydullah, Âmir eş-Şa'bî, Humeyd b. Abdurrahman b. Avf, Ebü İshak es-Sebîl ve Muhammed b. Sîrîn hadis rivayet etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 58-59; Taberî, *Tarih* (nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl), Kahire 1960-70 — Beyrut, ts. (Dâru Süveydân), VI, 35, 118, 139; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 305-306; İbn Hacer, *el-İşâbe*, Kahire 1328, II, 340; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 311; Fahreddin Atar, *İslâm Adliye Teşkilatı*, Ankara 1979, s. 171.

VEDDİ AKYÜZ

ABDULLAH b. ÜBEY b. SELÜL

(عبدالله بن أبي بن سلول)

Ebü'l-Hubâb Abdullâh b. Übeyy
b. Mâlik b. el-Hâris
(ö. 9/631)Hz. Peygamber devrinde
Medine'de yaşayan münafıkların reisi.

Babasının annesine nisbetle İbn Selül diye de anılan Abdullah, Hazrec kabilesinin reisi olup Medine'nin idaresi kendisine verilmek üzere iken Hz. Peygamber'in oraya hırcetiyle bundan vazgeçilmiştir. Bu sebeple, Bedir Savaşı'ndan hemen sonra müslüman olmuş görünmesine rağmen, Peygamber'e ve onun tebliğ ettiği dine karşı beslediği kin ve düşmanlık duygularından hiçbir zaman kurtulamamıştır.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur; tarih içindeki yerini ancak sebep olduğu hadiselerle tesbit etmek mümkün olmaktadır. Müslüman olmadan önce Hz. Peygamber'le karşılaştığı bir gün edebe aykırı bazı sözler söylediği ve yakışsız davranışlarda bulunduğu hadis kaynaklarında yer almıştır (bk. Buhârî, "Merdâ", 15, "Edeb", 115; Müslim, "Ci-hâd", 116; *Müsned*, V, 203). Hadiseye şahit olan Üsâme b. Zeyd'in anlattığına göre Hz. Peygamber, evinde hasta yatmakta olan Sa'd b. Ubâde'nin ziyaretine giderken aralarında Abdullah'ın da bulunduğu müslüman, müşrik ve yahudilerden oluşan bir toplulukla karşılaşmış, onlara yaklaştığı sırada Abdullah kaftanıyla burnunu kapatarak, "Töz

Abdullah b. Ubeyd'in *Kitâbü'l-Fâli'l-mu'teber* ... adlı eserinin ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2685, vr. 17*)

